

Türkçe Öğretmeni Adaylarının Okuma Kavramına Yönelik Metaforik Algılarının İncelenmesi

Evaluation of Prospective Turkish Teachers' Metaphorical Perceptions of Reading Skills

Neslihan KARAKUŞ¹

Kübra KOZÇETİN²

Başvuru Tarihi: 30.06.2016

Yayına Kabul Tarihi: 23.11.2016

DOI: 10.21764/efd.47355

Özet: Bu çalışmanın amacı, Türkçe öğretmenliğinde okuyan öğrencilerin okuma becerisine yönelik metaforik algılarını belirlemektir. Araştırma, olgu bilim (fenomenoloji) desenine uygun olarak yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubu; 2014-2015 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümünde öğrenim gören 1, 2, 3 ve 4. sınıf öğretmen adaylarından oluşmaktadır. Araştırmaya toplam 165 öğretmen adayı katılmış ve katılımında gönüllülük esas alınmıştır. Araştırma verilerinin toplanmasında, araştırmacı tarafından hazırlanan bir form kullanılmıştır. Formun birinci kısmında, Türkçe öğretmeni adaylarının kişisel bilgiler bölümüne yer verilmiş; ikinci kısmında ise adayların okuma becerisine yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla “Okuma .....gibidir; çünkü .....” şeklinde eksik bırakılmış beş cümleye yer verilmiştir. Böylece Türkçe öğretmeni adaylarının okuma becerisine yönelik algılarını hangi metaforlarla ortaya koydukları, ortaya çıkan metaforların gerekçeleri ve bu metaforların ortak özellikleri belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmanın verileri içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Verilerin analizi, Kodlama ve Ayıklama, Örnek Metafor Derleme, Kategori Geliştirme, Geçerlilik ve Güvenilirlik ve Verilerin Bilgisayar Ortamına Aktarılması aşamalarından oluşmaktadır. Araştırma sonucunda; 165 Türkçe öğretmeni adayı okuma becerisine yönelik 10 kavramsal kategori altında (Yol gösterme, Yakınlık, İhtiyaç-Gereklilik, Gelişme-Genişleme, Rahatlatıcı, Bunaltıcı, Alışkanlık-Devamlılık, Yansıma, Özgürlük, Merak) toplam 669 metafor geliştirmiştir. Öğretmen adaylarının en fazla metafor geliştirdiği kategori “İhtiyaç-Gereklilik” (%19,7) iken öğrencilerin en az metafor geliştirdiği kategori ise “Merak” (%2,24) olarak tespit edilmiştir.

Abstract: The aim of this study is to determine the metaphorical perceptions of prospective Turkish teachers towards reading skills. The research was conducted in accordance with the pattern of phenomenology. The study group of the research consisted of the students who were studying their 1.2.3. and 4.years at Turkish Education Department of Marmara University Faculty of Education in the spring semestr of 2014-2015 academic year. A total of 166 prospective teachers participated in the study which was based on voluntary participation. In order to collect the data, a form prepared by the researcher was used. The first part of the form included the personal information of the prospective Turkish teachers and the second part consisted of five gap filling sentences such as "Reading is like .....; because ....." in order to determine prospective teachers' views on reading skills. Thus, it was tried to be determined which methapors prospective Turkish teachers used to reveal their perception of reading skills, what the reasons of these methapors were and what common characteristics the methapors had. The research data were analyzed using content analysis. The data analysis consisted of the stages of Coding and Extraction, Compilation of an Example Metaphor, Category Development, Validity and Reliability and Transferring Data to the Computer. As a result of the study; 165 prospective Turkish teachers developed a total of 670 methapors under 10 conceptual categories towards reading skills. These ten categories were Guidance, Closeness, Necessity-Requirement, Development-Expansion, Relaxing, Overwhelming, Habits-Continuity, Reflection, Freedom, and Curiosity. The category that prospective teachers developed most metaphors was "Necessity-Requirement" (19.7%), while they developed least metaphor on the category of "Curiosity" (2.24%).

Anahtar Kelimeler: Metafor, okuma becerisi, dil eğitimi, Türkçe eğitimi.

Keywords: Metaphor, reading skills, language education, Turkish education.

¹ Yrd. Doç. Dr. Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü Türkçe Eğitimi nkarakus@yildiz.edu.tr

² Arş. Gör. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü Türkçe Eğitimi kubra.ozcetin@marmara.edu.tr

Giriş

Araştırmada Türkçe öğretmeni adaylarının okumaya yönelik düşünceleri metaforlar aracılığıyla tespit edilmiştir. Fransızca “metaphore” olan kelime Türkçeye “metafor” olarak geçmiş ve istiare, benzetme kelimesi ile izah edilmiş (Türkçe Sözlük, 2005), Güncel Türkçe Sözlükte ise mecaz olarak ifade edilmiştir (Güncel Türkçe Sözlük, 2016).

İki farklı metafor yaklaşımı vardır. Birincisi, dilin yaratıcılığının en karakteristik gerekliliği olmasıdır. İkincisi de, dünya ve dil arasındaki ilişki hakkında temel ve yaygın fikirler sunmasıdır (Ortony, 1993). Çünkü metaforlar, kelimelerin normal kullanımından farklıdır ve kelimelerin yan anlamları üzerine yoğunlaşır. Sosyal ve kültürel üretimler oldukları için metaforlar, sosyal hayata ve metinlere kolayca uygulanabilirler (Barnes ve Duncan, 2006). Bazen sözcüklerin yetmediği yerde veya anlatımın kuvvetlendirilmesi gerektiğinde metaforlar önemli bir iletişim aracı olmaktadır (Lüle Mert, 2013). Metaforlar (benzetmeler, eğretilmeler, istiareler, mecazlar) olayların oluşumu ve işleyişi hakkında düşüncelerimizi yapılandıran, yönlendiren ve kontrol eden en güçlü zihinsel araçlardan biridir (Saban, 2004). Boostrom’a göre, öğretim hakkında bir metafor kullanmak, mutlaka öğretimi o metaforun öngördüğü şekilde gerçekleştirmek olarak değil, fakat öğretim hakkında tartışmak olarak düşünülmelidir (Akt. Saban, 2004). Bu açıdan bakıldığında eğitimde metaforların kullanılması öğrencilerin özgür düşünmelerine ve kendilerini özgürce ifade etmelerine ortam sağlayacak bir araçtır. Çalışmada yapılan uygulama da böyle bir uygulamadır. Öğrencilerin okuma ile ilgili geliştirdikleri metaforlar, onların özgür iradeleri ile seçtikleri mecazlar veya benzetmelerdir. Ayrıca kullandıkları ifadeler bünyesinde, kısa ve özlü söz söylemeye yönelik uygulamalar da barındırmaktadır. Shuell’in de vurguladığı üzere: “Eğer bir resim 1000 kelimeye bedelse, bir metafor da 1000 resme bedeldir. Çünkü, bir resim sadece statik bir imge sunarken, bir metafor bir olgu hakkında düşünmek için zihinsel bir çerçeve sunmaktadır” (Akt. Saban, 2008).

Metafor oluşturmaya yönelik yapılan araştırmalar son yıllarda artış göstermiştir (Tiryaki ve Demir, 2016; Bahadır, 2016; Bozpolat, 2015; Bektaş, Okur ve Karadağ, 2014; Mert, 2013; Sevim, Veyis ve Kınay, 2012; Aydın, 2011; Güneyli ve Akıntuğ, 2012). Mert’in (2013) yaptığı Türkçe öğretmen adaylarının dört temel dil becerisine yönelik metafor algılarının değerlendirildiği çalışmada okuma becerisine yönelik olarak 120 metafor elde edilmiştir. Yapılan değerlendirmelerde öğrencilerin %35’i okuma becerisini “heyecan verici bir eylem” olarak, %25’i “değerli bir eylem” olarak, %15’i “ihtiyaç” olarak, %14’ü ise “yaşamın içinden bir eylem” olarak belirlemiştir. Benzer bir çalışma Bozpolat’ın (2015) çalışmasıdır. Bu çalışmada okuma becerisine yönelik oluşturulan metaforlara göre belirlenen kategoriler şöyledir: “Keşfetme aracı olarak okuma”, “Bilgi edinme / Öğrenme aracı olarak okuma”, “Yol gösterici olarak okuma”, “Parçaların birleştirilmesi olarak okuma”, “Zamana yolculuk olarak okuma”, “Özgürlük aracı olarak okuma” ve “Sistemli bir süreç olarak okuma”. Ulusoy (2013) tarafından yapılan çalışmada ise sınıf öğretmeni adaylarının okuma becerisine ilişkin oluşturdukları metaforlar belirlenmiştir. Bu metaforlar şöyledir: “Deniz”, “Doğaüstü olaylar”, “Dikey hareketlilik ve birikim”, “Aydınlanma”, “Ulaşım Aracı”, “Din”, “Uyku”, “Parça-bütün”, “Süreklilik” olmak üzere 9 kategoride toplanmıştır. Bu dört çalışma karşılaştırıldığında; okuma becerisine yönelik olarak Mert 11, Bozpolat 7, Ulusoy 9 kategori oluşturmuştur. Kitap kavramına yönelik zihinsel imgeleri araştıran Güneyli ve Akıntuğ (2012), Yakın Doğu Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü öğrencilerinin kitap algılarını incelemiştir. Çalışmaya katılan öğrencilerin %39’una göre kitap bilgi kaynağıdır. Kitabın bireysel gelişime katkı sağladığını (%13); bilgi kaynağı, yönlendirici-yol gösterici ve dinlendirici-eğlendirici boyutlarından sonra dördüncü sırada belirtmişlerdir. Bektaş, Okur ve Karadağ’ın (2014) ilkökul ve ortaokul son sınıf öğrencilerinin kitap kavramına yönelik algılarını inceledikleri çalışma sonucunda öğrencilerin kitaba yönelik metafor oluştururken her iki sınıf düzeyinde ortak metaforlar geliştirdiği, geliştirilen metaforların yaşa göre farklılaştığı, yaş düzeyi değiştikçe kitap algılarının değiştiği ve ilerleyen yaşlarda öğrencilerin olumsuz ifadeler de kullandıkları belirlenmiştir. Bir diğer araştırma da Yalçınalp ve Askar’ın (2003) çalışmasıdır.

Araştırmada öğrencilerin bilgi arama amacıyla İnterneti kullanım biçimleri incelenmiştir. Öğrencilerin güvenilir olarak kitabı İnternete tercih ettikleri görülmüştür.

Yöntem

Bu bölümde sırasıyla araştırmanın kapsamı ve amacı, modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı, verilerin toplanması ve verilerin analizi ile ilgili bilgiler sunulmaktadır.

Araştırmanın Kapsamı ve Amacı

Bu araştırmanın amacı; Türkçe öğretmeni adaylarının Türkçenin eğitimi ve öğretimi alanında dört temel dil becerisinden biri olan okumaya yönelik metaforik algılarını ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda şu sorulara cevap aranmaya çalışılmıştır.

1. Türkçe öğretmeni adaylarının okuma kavramına yönelik geliştirmiş oldukları metaforlar nelerdir?
2. Üretilen bu metaforlar ortak özellikleri bakımından hangi kavramsal kategoriler altında toplanabilir?

Araştırmanın Modeli

Nitel bir çalışma olan bu araştırma, olgu bilim (fenomenoloji) desenine uygun olarak yürütülmüştür. Bilindiği hâlde tam anlamıyla kavranamayan olguları araştırmayı amaçlayan olgu bilim deseni; algıların, yönelimlerin ve kavramların araştırılmasında uygun bir desendir (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 78). Bu desenin kullanıldığı araştırmalarda veri kaynakları, araştırmanın odaklandığı olguyu yaşayan ve bu olguyu dış vurabilecek birey ya da gruplardan oluşmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 80). Olgu bilim araştırmalarında veri kaynakları araştırmanın odaklandığı olguyu yaşayan ve bu olguyu dışarıya yansıtabilecek bireyler veya gruplardır (Büyüköztürk vd., 2014: 19). Olgu bilim araştırmalarında veri analizi, yaşanılanı ortaya çıkarmaya yönelik olduğu için veri analizinde içerik analizi tercih edilebilir. Kesin ve genellenebilir sonuçlar ortaya koymayabilir ama olgunun daha iyi tanımlanmasını sağlayacak örnekler, açıklamalar ortaya koyabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 81). Bu açıdan önemlidir. Araştırmada Türkçe öğretmeni adaylarının okumaya yönelik düşünceleri metaforlar aracılığıyla tespit edilmiştir. Okuma alışkanlığı ilkökul ve ortaokullarda öğrencilere kazandırılmaya çalışılan bir alışkanlıktır ve öğrencileri okumaya sevk edecek kişilerin başında öğretmenleri gelir. Bu açıdan Türkçe öğretmenlerinin okumaya yönelik düşüncelerinin tespiti önemlidir. Öğretmenlerin okumaya bakış açısı, okumaya verdiği önem öğrencilerin verdiği önemle paralel algılanmalıdır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu 2014-2015 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümünde (1, 2, 3, 4. Sınıf) öğrenim gören öğretmen adaylarından (n=165) oluşmaktadır. Araştırmada çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme çeşitlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Araştırmanın gerçekleştirildiği çalışma grubunun belirlenmesinde Türkçe öğretmeni adaylarıyla çalışılmış olup çalışma grubuna ilişkin bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo1. Çalışma Grubuna Ait Bilgiler

Bölüm	1. sınıf		2. sınıf		3. sınıf		4. sınıf	
Türkçe Öğretmenliği	Bay	Bayan	Bay	Bayan	Bay	Bayan	Bay	Bayan
	22	23	12	26	9	19	16	38
Toplam	165							

Tablo 1’e göre araştırmaya, 106’sı (%64,25) bayan ve 59’u (%35,75) erkek olmak üzere 165 Türkçe öğretmeni adayı katılmıştır.

Tablo 2. Sınıflara Göre Metaforların Sayıca Dağılımı

Sınıflar	1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	4. Sınıf
Sayı	190	156	110	213

Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Araştırmaya toplam 165 öğretmen adayı katılmış ve katılımında gönüllülük esas alınmıştır. Araştırma verilerinin toplanmasında, araştırmacı tarafından hazırlanan bir form kullanılmıştır. Formun birinci kısmında, Türkçe öğretmeni adaylarının kişisel bilgiler bölümüne yer verilmiş; ikinci kısmında ise adayların okuma becerisine yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla “Okuma .....gibidir; çünkü .....” şeklinde eksik bırakılmış beş cümleye yer verilmiştir. Böylece Türkçe öğretmeni adaylarının okuma becerisine yönelik algılarını hangi metaforlarla ortaya koydukları, ortaya çıkan metaforların gerekçeleri ve bu metaforların ortak özellikleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Verilerin Analizi

Elde edilen verilerin değerlendirilmesinde, nitel araştırma desenine uygun olarak içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Olgu bilim deseninde yapılan araştırmalarda veri analizi, anlamları ortaya çıkarabilecek biçimde içerik analizi yöntemiyle gerçekleştirilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 81). İçerik analizi “sözel, yazılı veya diğer materyallerin içerdiği mesajı, anlam ve/veya dilbilgisi açısından nesnel ve sistematik olarak sınıflandırma, sayılara dönüştürme ve çıkarımda bulunma yoluyla sosyal gerçeği araştıran bilimsel bir yaklaşımdır” (Tavşancıl ve Aslan, 2001: 22). Bu analiz türünde amaç, birbirine benzeyen verileri belirli kavram ve temalar çerçevesinde bir araya getirerek bu kategorilerin dokümanda yer alma sıklığını belirlemek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyip yorumlayarak betimsel ve gerçekçi bir resim ortaya koymaktır (Özdemir, 2010; Yıldırım ve Şimşek, 2013). İçerik analizinde bu süreçte nitel verilerin nicelleştirilmesiyle güvenilirliği arttırmak, yanlılığı azaltmak, kategoriler ve temalar arasında karşılaştırma yapılmasına imkân ve küçük ölçekli bir araştırmanın sonuçlarının geniş ölçekli araştırmalarla sınanması sağlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu araştırmada verilerin analizinde içerik analizi türlerinden kategorisel içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Kategorisel analiz genel olarak belirli bir mesajın önce birimlere bölünmesi ve ardından bu birimlerin önceden saptanmış ölçütlere göre kategoriler hâlinde gruplandırılmasıdır (Tavşancıl ve Aslan, 2001: 90; Bilgin, 2006: 19).

Elde edilen verilerinin hangi öğretmen adayına ait olduğu (kodlandığı numara, sınıf düzeyi ve adayın cinsiyeti aracılığıyla) belirtilerek metaforların çözümlenmesi yapılmıştır. Yapılan çözümlenmeler sonucu oluşan kategoriler belirlenmiş ve çözümlenmelere kaynaklık eden doğrudan alıntılar metin içerisinde sunulmuştur. Alıntılar verilirken üzerinde hiçbir değişiklik yapılmamıştır. Aynı zamanda kimlik gizliliği göz önünde bulundurularak alıntılar hangi adayın cevaplarından yapıldığı numaralandırılarak belirtilmiştir. Tablolaştırılarak sunulan bu bölümde: “öğrenci, sınıf düzeyi, metafor, örnek kullanım” başlıklarına yer verilmiştir.

Geçerlik ve güvenilirlik: Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları araştırmanın inandırıcılığı açısından oldukça önemlidir. Yıldırım ve Şimşek’e (2008, s. 257) göre elde edilen verilerin detaylı bir şekilde rapor edilmesi ve araştırmacının sonuçlara hangi yollarla ulaştığını açıkça ifade etmesi nitel araştırmalarda geçerlik için önemlidir. Bu araştırmada geçerliği sağlamak için öncelikli olarak veri analiz süreci detaylı bir şekilde anlatılmıştır. İkinci olarak 669 adet metafor bulguları sınıflandırılarak sunulmuştur. Araştırmanın güvenilirliği için de kavramsal kategoriler oluşturulurken üç uzman görüşüne başvurulmuştur. Ayrıca güvenilirlik için Türkçe Öğretmenliği Anabilim Dalı’nda görev yapan bir öğretim üyesine iki liste verilmiştir. Bunlardan biri kavram kategorilerinin bulunduğu liste diğeri ise 669 metaforun rastgele sıralandığı listedir. Uzmanlardan bu listelerdeki metaforlardan hiçbiri açıkta kalmayacak şekilde eşleştirme yapması istenmiştir. Daha sonra bu liste ile araştırmacıların oluşturduğu liste karşılaştırılmıştır. Karşılaştırma sonucunda görüş birliği ve görüş ayrılıkları belirlenmiştir. Daha sonra “Güvenirlik= Görüş Birliği/Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı” formülü uygulanmış (Miles ve Huberman, 1994, s. 64) ve Güvenirlik= 669/ 669+ 64= 0.91 olarak hesaplanmıştır. Uzman ve araştırmacılar arasındaki uyumun %90 ve üzeri olduğu durumlarda güvenilirlik sağlanmış olur

(Saban, 2009, s. 288). Bu araştırmada güvenirlik %91 olarak hesaplandığı için çalışma güvenilir olarak nitelendirilmiştir.

Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın bu bölümünde Türkçe ğretmeni adaylarının okuma kavramına yönelik geliştirdikleri metaforlar tablolar hâlinde sunulmuştur. Araştırma sonucunda elde edilen metaforlar Yol gösterme, Yakınlık, İhtiyaç-Gereklilik, Gelişme-Genişleme, Alışkanlık-Devamlılık, Rahatlatıcı, Bunaltıcı, Yansıtma, zgrlk, Merak olmak üzere toplam 10 adet kavramsal kategori altında toplanmıştır. Oluşturulan bu kategorilere göre metafor ifadeleri sınıflandırılmış ve yorumlanmıştır. Elde edilen bulgular ğrenci görüşleri ile desteklenmiştir. Araştırmada 165 kişinin görüşü alınmış ve sonuç olarak ğretmen adaylarının geliştirdiği 670 metafor kabul edilmiştir.

Tablo 3. Okumaya Yönelik Geliştirilen Metaforlardan Oluşturulan Kategorilerin Frekans (f) ve Yüzde (%) Değerleri

Kategori	Türkçe ğretmenliği	
	(f)	%
Yol gösterme	69	10,29
Yakınlık	76	11,35
İhtiyaç-Gereklilik	132	19,71
Gelişme-Genişleme	93	13,89
Alışkanlık-Devamlılık	68	10,14
Rahatlatıcı	81	12,08
Bunaltıcı	18	2,68
Yansıtma	34	5,08
zgrlk	84	12,53
Merak	15	2,22
Toplam	670	99,97

Tablo 3'e göre "İhtiyaç-Gereklilik" kategorisinin Türkçe (f=132, %19,71) ğretmeni adayları tarafından en çok ifade edilen kategori olduğu görülmektedir. Bu kategoriye "Gelişme-Genişleme" (f=93, %13,89), "zgrlk" (f=84, %12,53), "Rahatlatıcı" (f=81, %12,08), "Yakınlık" (f=76, %11,35), "Yol Gösterme" (f=69, %10,29), "Alışkanlık-Devamlılık" (f=68, %10,14), "Yansıtma" (f=34, %5,08), "Bunaltıcı" (f=18, %2,68) ve son olarak da "Merak" (f=15, %2,22) kategorisi izlemektedir. Oluşturulan bu kategorilerin her birini temsil eden metaforlara ilişkin elde edilen bulgular tablolar hâlinde sunulmuştur.

Kategori 1: Yol Gösterme

Bu kategoride ğretmen adaylarının okumayı yol gösterici yani bir rehber olarak algılayıp bu algının üzerinden çeşitli metaforlar ürettikleri görülmektedir. Bu kategoride ğretmen adayları tarafından ifade edilen metaforların frekans (f) ve yüzde (%) değerleri Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Yol Gösterme Kategorisine Yönelik Metaforlar

Metafor	f	%	Metafor	f	%	Metafor	f	%
Ay	1	1,4	İlber Ortaylı	1	1,4	Pratik	1	1,4
Aydınlık	3	4,35	Kılavuz	1	1,4	Pusula	6	8,70
Bilgisayar	1	1,4	Kurtarıcı	2	2,90	Rehber	8	11,59
Dinlemek	2	2,90	Kutup yıldızı	1	1,4	Rzgr	2	2,90
Elif	1	1,4	Kuzey yıldızı	1	1,4	Taşıt	1	1,4
Farları yakmak	1	1,4	Meşale	1	1,4	Tecrübe	1	1,4
Güneş	9	13,04	Mum	1	1,4	Yardımcı	1	1,4
Harita	1	1,4	Navigasyon	1	1,4	Yol gösterici	1	1,4
Işık	13	18,84	ğretmen	7	10,14			

Tablo 4'e göre bu kategoride öğretmen adayları okumayı yol gösterici olarak algılamaktadırlar. Bu kategoride Türkçe öğretmen adayları okumayı en çok ışık ($f=13$, %18,84) metaforu ile ifade etmişlerdir. Bu metaforu güneş ($f=9$, %13,04), rehber ($f=8$, %11,59), öğretmen ($f=7$, %10,14), pusula ($f=6$, %8,70), aydınlık ($f=3$, %4,35) ve rüzgâr, dinlemek, kurtarıcı ($f=2$, %2,90) metaforları takip etmektedir. Bu metaforlar incelendiğinde okumanın yol gösterici olarak algılandığı görülmektedir. Bu metaforlarla ilgili öğretmen adaylarının görüşleri şöyledir:

Tablo 5. Yol Gösterme Kategorisine Yönelik Örnek Kullanımlar

Öğrenci	Sınıf Düzeyi	Metafor	Örnek Kullanım
105	4	Aydınlanmak	Doğru veya yanlış bildiklerini değiştirir
102	4	Öğretmen	Öğretir
62	4	Yol gösterici	Ufkumuzu genişletir
163	1	Rehber	Doğru yolu gösterir
53	3	Farları yakmak	Bu sayede daha net görebiliriz
18	3	Pusula	İnsana doğru yönü o gösterir
48	2	Işık	Yol gösterir
166	1	Kuzey yıldızı	Kişiyi karanlıktan çıkarır ve ona rehber olur

Kategori 2: Yakınlık

Bu kategoride öğretmen adaylarının okumayı en yakınları olarak algılayıp bu algının üzerinden çeşitli metaforlar ürettikleri görülmektedir. Öğretmen adayları ürettikleri metaforlarla kendilerine en yakın hissettikleri kişilerle okumayı özdeşleştirmişlerdir. Bu kategoride öğretmen adayları tarafından ifade edilen metaforların frekans (f) ve yüzde (%) değerleri Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. Yakınlık Kategorisine Yönelik Metaforlar

Metafor	f	%	Metafor	f	%	Metafor	f	%
Aile	5	6,58	Evlat	1	1.32	Ruh ikizi	3	3,95
Anne	5	6,58	Gönül	1	1.32	Sevgili	5	6,58
Arkadaş	20	26,32	Kardeş	2	2.63	Sırdaş	3	3,95
Baba	1	1.32	Memleket	2	2.63	Vatan	1	1.32
Dost	23	30,26	Ruh	1	1.32	Yoldaş	2	2.63
Ev	1	1.32						

Tablo 6'ya göre bu kategoride öğretmen adayları okumayı yakınlık derecesi olarak algılamaktadırlar. Bu kategoride Türkçe öğretmen adayları okumayı en çok dost ($f=23$, %30,26) metaforu ile ifade etmişlerdir. Bu metaforu arkadaş ($f=20$, %26,32), aile, anne, sevgili ($f=5$, %6,58), ruh ikizi, sırdaş ($f=3$, %3,95), yoldaş, kardeş, memleket ($f=2$, %2.63), metaforları takip etmektedir. Bu metaforlar incelendiğinde okumanın kişiye en yakınlarından biri olarak algılandığı görülmektedir. Bu metaforlarla ilgili öğretmen adaylarının görüşleri şöyledir:

Tablo 7. Yakınlık Kategorisine Yönelik Örnek Kullanımlar

Öğrenci	Sınıf Düzeyi	Metafor	Örnek Kullanım
114	4	Dost	Sizi terk etmez
80	4	Memleket	Huzur Bulursun
160	1	Aile	Sizi sarar
128	1	Anne	Her zaman bizi fark etmesek de korur, kollar
83	3	Gönül	Konuşmadığım şeyleri yüreğinden geçirirsin
17	3	Yoldaş	İnsanla bir olur, aynı yöne bakar
41	2	Arkadaş	Senin derdini dinler ve sana derdini anlatır
124	1	Ruh ikizi	Kendinden bir şeyler bulursun

Kategori 3: İhtiyaç-Gereklilik

Bu kategoride öğretmen adaylarının okumayı bir ihtiyaç ve gereklilik olarak algılayıp bu algının üzerinden çeşitli metaforlar ürettikleri görülmektedir. Öğretmen adayları ürettikleri metaforlarla okudukça manevi ihtiyaçlarını karşıladıklarını ifade etmektedirler. Bu kategoride öğretmen adayları tarafından ifade edilen metaforların frekans (f) ve yüzde (%) değerleri Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8. İhtiyaç-Gereklilik Kategorisine Yönelik Metaforlar

Metafor	f	%	Metafor	f	%	Metafor	f	%
Adalet	1	0,76	Elbise	1	0,76	Örtü	1	0,76
Akıl	1	0,76	Gıda	5	3,79	Sadakat	1	0,76
Aktivite	1	0,76	Güzellik	1	0,76	Sevgi	10	5,58
Alfabe	1	0,76	Hava	2	1,52	Sevmek	4	3,03
Alışveriş	2	1,52	Heyecan	1	0,76	Sigara	3	2,27
Anlaşılacak	1	0,76	İlaç	5	3,79	Sohbet	2	1,52
Arayış	1	0,76	İlahi emir	1	0,76	Soluk	1	0,76
Besin	1	0,76	Kalemtraş	1	0,76	Spor	1	0,76
Beslenme	2	1,52	Kalp	1	0,76	Su	21	15,90
Beyin	1	0,76	Konuşmak	1	0,76	Su içmek	2	1,52
Cüzdandan	2	1,52	Kumbara	2	1,52	Uyarıcı	1	0,76
Çalar saat	1	0,76	Kültür	3	2,27	Uyku/uyumak	5	3,79
Dil	1	0,76	Merdiven	1	0,76	Vicdan	1	0,76
Durak	1	0,76	Mutluluk	3	2,27	Yağmur	4	3,03
Egzersiz	1	0,76	Nefes almak	1	8,33	Yemek	15	11,36
El	1	0,76	Nimet	1	0,76	Yenilenme	1	0,76

Tablo 8’e göre bu kategoride öğretmen adayları okumayı bir ihtiyaç ve gereklilik olarak algılamaktadırlar. Bu kategoride Türkçe öğretmen adayları okumayı en çok su ($f=21$, %15,90), metaforu ile ifade etmişlerdir. Bu metaforu yemek ($f=15$, %11,36), nefes almak ($f=11$, %8,33), sevgi ($f=10$, %5,58), uyumak, ilaç ($f=5$, %3,79), sevmek, yağmur ($f=4$, %3,03), sigara, mutluluk, kültür ($f=3$, %2,27) ve sohbet, hava, kumbara, cüzdandan, beslenme, alışveriş ($f=2$, %1,52) metaforları takip etmektedir. Bu metaforlar incelendiğinde okumanın öğretmen adayları tarafından bir ihtiyaç olarak algılandığı görülmektedir. Bu metaforlarla ilgili öğretmen adaylarının görüşleri şöyledir:

Tablo 9. İhtiyaç-Gereklilik Kategorisine Yönelik Örnek Kullanımlar

Öğrenci	Sınıf Düzeyi	Metafor	Örnek Kullanım
111	4	Hava	Nefes almamızı sağlar
108	4	Su içmek	Ruhun susuzluğunu giderir
77	3	Nefes	Sözcükler nefes almamızı sağlar
95	3	Uyku	Zihni ve bedeni dinlendirir
82	4	İlaç	Tedavi eder
157	1	Gıda	İnsanın manevi boşluğunu doldurur
138	1	Sevgi	Okudukça seversin ve sevmeden yaşayamazsın
129	1	Yemek	İnsanı besler

Kategori 4: Gelişme-Genişleme

Bu kategoride öğretmen adaylarının okumayı gelişme ve genişleme aracı olarak algılayıp bu algının üzerinden çeşitli metaforlar ürettikleri görülmektedir. Öğretmen adayları bu kategoride genel olarak, ürettikleri metaforlarla okumanın gelişimlerine katkı sağladığını ifade etmişlerdir. Bu kategoride öğretmen adayları tarafından ifade edilen metaforların frekans (*f*) ve yüzde (%) değerleri Tablo 10’da sunulmuştur:

Tablo 10. Gelişme-Genişleme Kategorisine Yönelik Metaforlar

<i>Metafor</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>Metafor</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>Metafor</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Ağaç	1	1,08	Etkinlik	1	1,08	Kütüphane	1	1,08
Âlemler arası geçiş	1	1,08	Evren-kâinat	2	2,15	Laboratuvar	1	1,08
Alın teri	1	1,08	Gelişim	1	1,08	Okul	4	4,30
Arının kovanı	1	1,08	Gelişmek	2	2,15	Okuma	1	1,08
Balon	1	1,08	Gezmek	3	3,23	Öğrenmek	3	3,23
Başarı	1	1,08	Güneş	2	2,15	80’lerde Trabzonspor	1	1,08
Birden fazla kişi	1	1,08	Hakikate ulaşmak	1	1,08	Seyahat	9	9,68
Bitki yetiştirmek	1	1,08	Hayatı anlamak	1	1,08	Sözlük	1	1,08
Buluş	1	1,08	Hazine	2	2,15	Tanımak	1	1,08
Büyüme	1	1,08	Heybeni doldurmak	1	1,08	Tanışmak	1	1,08
Cehalet düşmanı	1	1,08	İlim	1	1,08	Üretim	1	1,08
Değişim	3	3,23	İyileşme	1	1,08	Yeni hayatlar	1	1,08
Ders	1	1,08	Kalite	1	1,08	Yeni yerler görmek	1	1,08
Devrim yapmak	1	1,08	Kâşif	1	1,08	Yola çıkmak	1	1,08
Diksiyon kursu	2	2,15	Kazanmak	1	1,08	Yolculuk	1	10,70
Dünyayı kavrayış	1	1,08	Kelime avı	1	1,08	Yolunu bulmak	1	1,08
Düşüncenin beşiği	1	1,08	Kelime havuzu	1	1,08	Zenginlik	4	4,30
Eğitim	2	2,15	Kendini bulmak	1	1,08	Zihin açıcı	1	1,08
Empati	1	1,08	Keşfetmek	3	3,23			

Tablo 10’a göre bu kategoride öğretmen adayları okumayı gelişmelerine ve büyümelerine katkı sağlayıcı olarak algılamaktadırlar. Bu kategoride Türkçe öğretmen adayları okumayı en çok yolculuk (*f*=10, %10,75) metaforu ile ifade etmişlerdir. Bu metaforu seyahat (*f*=9, %9,68), okul, zenginlik (*f*=4, %4,30), öğrenmek, gezmek, keşfetmek, değişim (*f*=3, %3,23), hazine, güneş, gelişmek, evren-kâinat, eğitim ve diksiyon kursu (*f*=2, %2,15) metaforları takip etmektedir. Bu metaforlar incelendiğinde okumanın gelişmelerine yardımcı olan bir araç olarak algılandığı görülmektedir. Bu metaforlarla ilgili öğretmen adaylarının görüşleri şöyledir:

Tablo 11. Gelişme-Genişleme Kategorisine Yönelik Örnek Kullanımlar

<i>Öğrenci</i>	<i>Sınıf Düzeyi</i>	<i>Metafor</i>	<i>Örnek Kullanım</i>
111	4	Yolculuk	Yeni yerler, kişiler keşfedersiniz.
108	4	Büyüme	Her sayfada yeni bir şey bulursun hayata dair
14	3	Seyahat	Dünyanın her yerinden çok şey öğrenebiliriz
12	3	Gelişim	Zihni geliştirir

54	2	Bitki	Baktıkça gelişir, büyür
32	2	Devrim yapma	Büyük işler okuma sayesinde geliştirilir
109	1	Kâinat	Çok geniştir
88	1	Laboratuvar	Yeni sentezlemeler yapar ve gelişime katkı sağlar

Kategori 5: Alışkanlık-Devamlılık

Bu kategoride öğretmen adaylarının okumayı bir alışkanlık ve devamlılık olarak algılayıp bu algının üzerinden çeşitli metaforlar ürettikleri görülmektedir. Öğretmen adayları bu kategoride genel olarak, ürettikleri metaforlarla okumanın hayatlarında bir alışkanlık haline geldiğini ve devamlılık arz ettiğini ifade etmişlerdir. Bu kategoride öğretmen adayları tarafından ifade edilen metaforların frekans (*f*) ve yüzde (%) değerleri Tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo 12. Alışkanlık-Devamlılık Kategorisine Yönelik Metaforlar

Metafor	<i>f</i>	%	Metafor	<i>f</i>	%	Metafor	<i>f</i>	%
Ab-ı hayat	1	1,47	Hastalık	1	1,47	Sonsuzluk	3	4,41
Alışkanlık	1	1,47	Hayat	19	27,94	Uyanmak	2	2,94
Aşk	13	19,12	Kâinat	1	1,47	Uyuşturucu	2	2,94
Bulmaca	1	1,47	Sakız	1	1,47	Yaşam/yaşamak	13	19,12
Diş fırçalamak	1	1,47	Sevda	1	1,47	Yol	5	7,35
Engin deniz	1	1,47	Makyaj	1	1,47	Baklava	1	1,47

Tablo 12’ye göre bu kategoride öğretmen adayları okumayı bir alışkanlık olarak algılamaktadırlar. Bu kategoride Türkçe öğretmen adayları okumayı en çok hayat (*f*=19, %27,94) metaforu ile ifade etmişlerdir. Bu metaforu aşk, yaşam/yaşamak (*f*=13, %19,12), yol (*f*=5, %7,35), sonsuzluk (*f*=3, %4,41), uyanmak ve uyuşturucu (*f*=2, %2,94) metaforları takip etmektedir. Bu metaforlar incelendiğinde okumanın alışkanlık olarak algılandığı ve öğretmen adayları için devamlılık arz ettiği görülmektedir. Bu metaforlarla ilgili öğretmen adaylarının görüşleri şöyledir:

Tablo 13. Alışkanlık-Devamlılık Kategorisine Yönelik Örnek Kullanımlar

Öğrenci	Sınıf Düzeyi	Metafor	Örnek Kullanım
114	4	Yaşam	Sürekli devam eder
162	1	Makyaj	Alışkanlık haline gelir
92	3	Aşk	Alıştığında vaz geçilmezdir
2	3	Hastalık	Bağımlılık yapar
123	2	Sigara	Bağımlılık yapar
147	1	Bulmaca	Çözdükçe çözmek istersin
125	1	Baklava	Tadını aldın mı bırakamazsın

Kategori 6: Rahatlatıcı

Bu kategoride öğretmen adaylarının okumayı rahatlatıcı olarak algılayıp bu algının üzerinden çeşitli metaforlar ürettikleri görülmektedir. Öğretmen adayları bu kategoride okuyarak rahatladıklarını, huzur bulduklarını ifade etmişlerdir. Bu kategoride öğretmen adayları tarafından ifade edilen metaforların frekans (*f*) ve yüzde (%) değerleri Tablo 14’te sunulmuştur.

Tablo 14. Rahatlatıcı Kategorisine Yönelik Metaforlar

Metafor	<i>f</i>	%	Metafor	<i>f</i>	%	Metafor	<i>f</i>	%
Adrenalin	1	1,23	Gökyüzüne bakmak	1	1,23	Psikolog	2	2,47
Anlatmak	1	1,23	Güzel koku	1	1,23	Sakinleştirici	1	1,23
Bahçe	1	1,23	Halvet	1	1,23	Salıncakta sallanma	1	1,23

Çay	2	2,47	Huzur	4	4,94	Sarılmak	2	2,47
Çekirdek	1	1,23	Elmas	1	1,23	Orman	1	1,23
Çikolata	1	1,23	İlkbahar	4	4,94	Şafak	1	1,23
Çöle yağın	1	1,23	Kahve	1	1,23	Tabiat	1	1,23
yağmur								
Deniz	8	9,88	Kavuşmak	1	1,23	Tatil	1	1,23
Dertleşmek	1	1,23	Kurtuluş	1	1,23	Terapi	4	4,94
Derviş nefesi	1	1,23	Kuyum	1	1,23	Toprak	3	3,70
Dinlenmek	3	3,70	Liman	2	2,47	Yalnızlık	6	7,41
Doğa	2	2,47	Luna park	1	1,23	Yastık	1	1,23
Gezi	1	1,23	Müzik	1	1,23	Yelkenli	1	1,23
Dolaşmak	1	1,23	Oyun	3	3,70	Yeniden doğmak	1	1,23
Dondurma	1	1,23	Nehir	1	1,23	Yüzmek	2	2,47
Duş almak	1	1,23	Ninni	1	1,23	Zevk kaynağı	1	1,23

Tablo 14'e göre bu kategoride öğretmen adayları okumayı rahatlatıcı olarak algılamaktadırlar. Bu kategoride Türkçe öğretmen adayları okumayı en çok deniz ($f=8$, %9,88) metaforu ile ifade etmişlerdir. Bu metaforu yalnızlık ($f=6$, %7,41), terapi, huzur ($f=4$, %4,94), toprak, oyun, dinlenmek ($f=3$, %3,70), doğa, yüzmek, liman, sarılmak, psikolog ve çay ($f=2$, %2,47) metaforları takip etmektedir. Bu metaforlar incelendiğinde okumanın öğretmen adayları tarafından rahatlatıcı, dinlendirici, sakinleştirici olarak algılandığı görülmektedir. Bu metaforlarla ilgili öğretmen adaylarının görüşleri şöyledir:

Tablo 15. Rahatlatıcı Kategorisine Yönelik Örnek Kullanımlar

Öğrenci	Sınıf Düzeyi	Metafor	Örnek Kullanım
65	4	Huzur	En sıkıntılı anında seni başka diyarlara götürür
86	4	Terapi	İnsanın sorunlarından uzaklaşmasını sağlar
63	4	Dinlenmek	Okudukça ruhu dinlendirir
130	1	Liman	Zor zamanlarda ona sığınabiliriz
129	1	Doğa	İnsanı rahatlatır
126	1	Kahve	İnsanın damağında güzel bir tat bırakır
53	3	Duş almak	İnsanı tazeler
97	3	Ninni	Uyku getirir
2	3	Çikolata	Mutluluk verir
118	2	Çay	İçtikçe insanı rahatlatır

Kategori 7: Bunaltıcı

Bu kategoride öğretmen adaylarının okumayı bunaltıcı olarak algılayıp bu algının üzerinden çeşitli metaforlar ürettikleri görülmektedir. Öğretmen adayları bu kategoride okumanın manevi olarak onlarda bıraktığı olumsuz bir takım haller üzerinde durmaktadırlar ve genel olarak okumayı sevmemek değil de okudukça hissettikleri üzerinde yoğunlaşmışlardır. Bu kategoride öğretmen adayları tarafından ifade edilen metaforların frekans (f) ve yüzde (%) değerleri Tablo 16'da sunulmuştur.

Tablo 16. Bunaltıcı Kategorisine Yönelik Metaforlar

Metafor	f	%	Metafor	f	%	Metafor	f	%
Ateş	1	5,55	Hicret	1	5,55	Mutsuzluk	1	5,55
Ayrılık	1	5,55	Kapalı bir oda	1	5,55	Öfke	1	5,55
Çift yönlü bıçak	1	5,55	Kaynar su	1	5,55	Özlemek	1	5,55

Elektro şok	1	5,55	Korku	1	5,55	Saklambaç	1	5,55
Gece	1	5,55	Lastik	1	5,55	Zehir	1	5,55
Gitmek	1	5,55	Mağara	1	5,55	Zorunluluk	1	5,55

Tablo 16'ya göre bu kategoride öğretmen adayları okumayı bunaltıcı olarak algılamaktadırlar. Bu kategoride Türkçe öğretmen adayları okumayla ilgili hepsi birer kere olmak üzere 18 farklı metafor geliştirmişlerdir. Ateşe, ayrılığa, mutsuzluğa, öfkeye, çift yönlü bıçağa, zehre, lastiğe, korkuya, özlemeye vb. benzetmişlerdir. Bu metaforlar incelendiğinde okumanın öğretmen adayları tarafından bunaltıcı bir tarafı olduğu görülmüştür. Bu metaforları genel olarak okuma eylemiyle ilgili değil de okumanın öğretmen adayları üzerinde bıraktığı olumsuz manevi hisler olarak ele almak daha doğru olacaktır. Bu metaforlarla ilgili öğretmen adaylarının görüşleri şöyledir:

Tablo 17. Bunaltıcı Kategorisine Yönelik Örnek Kullanımlar

Öğrenci	Sınıf Düzeyi	Metafor	Örnek Kullanım
106	4	Ateş	Okudukça yanarsın
74	4	Mutsuzluk	Okudukça, öğrendikçe gözlerin açılmaya başlar
25	3	Gece	Bazen üstünüze çöker
155	1	Korku	Yüzleşmek gerekir
87	1	Çift yönlü bıçak	Okusan da okumasan da kanatır
73	1	Öfke	İliklerine kadar hissedersin
72	1	Lastik	Bazen çok uzar

Kategori 8: Yansıtma

Bu kategoride öğretmen adaylarının okumanın yansıtma işlevi üzerinde durdukları ve yansıtıcı olarak algılayıp bu algının üzerinden çeşitli metaforlar ürettikleri görülmektedir. Öğretmen adayları bu kategoride okumanın kendilerini, duygularını karşı tarafa yansıtması üzerinde durdukları görülmüştür. Okuduklarında kendilerini buldukları veya okuduklarının onlara aktardıklarını metaforlarla ifade etmişlerdir. Bu kategoride öğretmen adayları tarafından ifade edilen metaforların frekans (*f*) ve yüzde (%) değerleri Tablo 18'de sunulmuştur.

Tablo 18. Yansıtma Kategorisine Yönelik Metaforlar

Metafor	<i>f</i>	%	Metafor	<i>f</i>	%	Metafor	<i>f</i>	%
Ayna	10	29,41	Günlük	1	2,94	Sinema	1	2,94
Başkası olmak	1	2,94	İnsan	4	11,76	Tablo	1	2,94
Dünya	3	8,82	Pencere	4	11,76	Televizyon	1	2,94
Film	5	14,70	Sanat	2	5,88	Tiyatro sahnesi	1	2,94

Tablo 18'e göre bu kategoride öğretmen adayları okumayı yansıtıcı olarak algılamaktadırlar. Bu kategoride Türkçe öğretmen adayları okumayı en çok ayna (*f*=10, %29,41) metaforu ile ifade etmişlerdir. Bu metaforu film (*f*=5, %14,70), insan, pencere (*f*=4, %11,76), dünya (*f*=3, %8,82) ve sanat (*f*=2, %5,88) metaforları takip etmektedir. Bu metaforlarla ilgili öğretmen adaylarının görüşleri şöyledir:

Tablo 19. Yansıtma Kategorisine Yönelik Örnek Kullanımlar

Öğrenci	Sınıf Düzeyi	Metafor	Örnek Kullanım
17	3	Ayna	İnsanın içini gösterir
90	4	Pencere	Her pencere farklı bir dünyaya açılır
60	4	Film izlemek	Kafanızda olayı yaşatırsınız
43	2	Sinema	Okurken gözümüzde canlandırırız
139	1	Tablo	Ressamın dünyasını yansıtır

Kategori 9: Özgürlük

Bu kategoride öğretmen adaylarının okumayı bir özgürlük olarak algılayıp bu algının üzerinden çeşitli metaforlar ürettikleri görülmektedir. Öğretmen adaylarının bu kategoride ürettiği 36 farklı metaforun frekans (*f*) ve yüzde (%) değerleri Tablo 20’de sunulmuştur.

Tablo 20. Özgürlük Kategorisine Yönelik Metaforlar

Metafor	<i>f</i>	%	Metafor	<i>f</i>	%	Metafor	<i>f</i>	%
Ab-ı hayat	1	1,19	Hayal/hayal kurmak	12	14,29	Serüven	1	1,19
Anka kuşu	2	2,38	İmkânsıza ulaşmak	1	1,19	Sihirli değnek	1	1,19
Araba	1	1,19	Kaçış	1	1,19	Şiir	1	1,19
Bisiklet	2	2,38	Kanatlanmak	2	2,38	Tefekkür	1	1,19
Cennet	2	2,38	Kar	1	1,19	Uçağa binmek	1	1,19
Çocuk	2	2,38	Kuş	4	4,76	Uçan halı	1	1,19
Dalga	1	1,19	Macera	3	3,57	Uçmak	3	3,57
Düşünmek	3	3,57	Mavi	1	1,19	Uçurtma	1	1,19
Felsefe	1	1,19	Okyanus	7	8,33	Ufuk	3	3,57
Fikir	1	1,19	Okyanusta yüzmek	2	2,38	Yazmak	1	1,19
Gökkuşağı	2	2,38	Özgürlük	4	4,76	Yelken açmak	1	1,19
Gökyüzü	7	8,33	Rüya/rüya görmek	4	4,76	Yıldızlara çıkmak	2	2,38

Tablo 20’ye göre bu kategoride öğretmen adayları okumayı özgürlük olarak algılamaktadırlar. Bu kategoride Türkçe öğretmen adayları okumayı en çok hayal/hayal kurmak ($f=12$, %14,29) metaforu ile ifade etmişlerdir. Bu metaforu gökyüzü, okyanus ($f=7$, %8,33), özgürlük, rüya/rüya görmek, kuş ($f=4$, %4,76), düşünmek, macera, uçmak, ufuk ($f=3$, %3,57), anka kuşu, bisiklet, cennet, çocuk, gök kuşağı, kanatlanmak, okyanusta yüzmek ve yıldızlara çıkmak ($f=2$, %2,38) metaforları takip etmektedir. Bu metaforlar incelendiğinde okumanın öğretmen adayları tarafından özgürlük, sonsuzluk olarak algılandığı görülmektedir. Okumak, kendilerinden başka kimsenin karışamayacağı ve sınırlandıramayacağı bir eylemdir. Bu metaforlarla ilgili öğretmen adaylarının görüşleri şöyledir:

Tablo 21. Özgürlük Kategorisine Yönelik Örnek Kullanımlar

Öğrenci	Sınıf Düzeyi	Metafor	Örnek Kullanım
18	3	Okyanus	Sonsuz bir tadı vardır
110	4	Özgürlük	Neyi okuyacağına sen karar verirsin
95	4	Rüya görmek	Bambaşka diyarlara götürür
81	4	Kanatlanmak	Kuş özgürlüğe kanatla, insan kitapla kavuşur
1	4	Uçmak	İnsanı özgürleştirir
141	2	Mavi	Mavi umudun, sevginin, sonsuzluğun rengidir
135	1	Anka kuşu	Özgürlüğü temsil eder
23	2	Kuş	Sizi özgürce kanatlandırır
41	2	Cennet	Bütün zevkleri bulursun onda

Kategori 10: Merak

Bu kategoride öğretmen adaylarının okumayı merak uyandırıcı olarak algılayıp bu algının üzerinden çeşitli metaforlar ürettikleri görülmektedir. Öğretmen adayları bu kategoride 13 farklı metaforla düşüncelerini ifade etmişlerdir. Bu kategoride öğretmen adayları tarafından ifade edilen metaforların frekans (*f*) ve yüzde (%) değerleri Tablo 22’de sunulmuştur.

Tablo 22. Merak Kategorisine Yönelik Metaforlar

Metafor	<i>f</i>	%	Metafor	<i>f</i>	%	Metafor	<i>f</i>	%
Bilmece	1	6,66	Gizem	1	6,66	Var oluş	1	6,66
Biriyle tanışma	1	6,66	Kilidi kırık kapı	1	6,66	Zaman makinesi	3	20
Esrar	1	6,66	Labirent	1	6,66	Zaman yolculuğu	1	6,66
Farklılık	1	6,66	Sandık	1	6,66	Ziyaret	1	6,66
Gelecek	1	6,66						

Tablo 22’ye göre bu kategoride öğretmen adayları okumayı merak uyandırıcı olarak algılamaktadırlar. Bu kategoride Türkçe öğretmen adayları okumayı en çok zaman makinesi (*f*=3, %20) metaforu ile ifade etmişlerdir. Bu metafordan sonra gelen diğer metaforlar öğretmen adayları tarafından birer kere tercih edilmiştir. Bilmece, esrar, labirent, sandık vb. (*f*=1, %6,66) metaforlardır. Bu metaforlarla ilgili öğretmen adaylarının görüşleri şöyledir:

Tablo 23. Merak Kategorisine Yönelik Örnek Kullanımlar

Öğrenci	Sınıf Düzeyi	Metafor	Örnek Kullanım
65	4	Gizem	Hiç duymadığımız şeyleri öğreniriz
147	1	Esrar	Bilen için varoluş tarzıdır
145	1	Zaman makinesi	İnsanı bilmediği başka âlemlere götürür
140	1	Kâşif	Sürekli yeni şeyler arar, yerinde saymaz
88	1	Bilmece	Cevabı bulmadan rahat edemezsin
19	3	Kilidi kırık kapı	Başını uzatıp içeri bakmadan geçemezsin

Tartışma / Sonuç ve Öneriler

Okuma kavramına yönelik Türkçe öğretmeni adaylarının algıları; okuma sevgisi ile okuma alışkanlığının yerleştirilmesi ve geliştirilmesinde önemlidir. Bu algıyı metaforlar sayesinde belirlemek mümkündür. Öğretmen adaylarının okumaya yönelik algılarının belirlenmesi, öğretmen adaylarının öğretmen olduktan sonra yetiştirecekleri öğrencileri nasıl yönlendireceğinin de bir göstergesidir. Aynı zamanda onların şimdiye kadar nasıl yönlendirilmiş olduğuna dair de ipuçları barındırmaktadır.

Araştırmanın sonuçlarına göre öğretmen adayları okumayı en çok “ihtiyaç-gereklilik” olarak algılamaktadır. Geliştirilen metaforların %19,71’i okumanın bir ihtiyaç olduğu yönündedir. Bu kategoriyi % 13,89 ile “gelişme-genişleme” kategorisi takip etmektedir. “Özgürlük” %12,53, “rahatlatıcı” %12,08, “yakınlık” %11,35, “alışkanlık” %10,14 kategorileri de en çok metafor oluşturulan kategoriler arasındadır. Bunlardan da anlaşılacağı üzere öğretmen adayları için okuma, önemli bir kavramdır ve olumlu katkıları ile hayatlarında yer bulmaktadır. Okuyarak önemli bir ihtiyaçlarını karşıladıklarını, kişisel gelişimlerine katkı sağladıklarını, kendilerini özgür hissettiklerini ve rahatladıklarını ifade etmektedirler. Ayrıca okumak onlar için çok yakınlarından bir parça gibidir ve hayatlarında sürekli devam eden bir alışkanlık halini almıştır. Bu kategorilerden başka üç farklı kategori daha oluşturulmuştur. Onlar da: “yansıtma” (%5,08), “bunaltıcı” (%2,68) ve “merak” (%2,22) kategorileridir.

Olumsuz olarak değerlendirilen tek kategori “bunaltıcı” kategorisidir. Bu kategoride verilen örneklerden de görüleceği gibi okumak nefret edilen bir kavram olarak değil de, daha ziyade okudukça öğrendiklerine paralel olarak öğretmen adaylarının ruhlarında oluşan fırtınalara yönelik bir eylem olarak karşımıza çıkmaktadır. “Okumak mutsuzluktur, çünkü okudukça gözlerin açılır”, “okumak ateş gibidir, çünkü

okudukça yanarsın”, okumak çift yönlü bıçak gibidir, çünkü okusan da okumasan da kanatır” gibi ifadeler bunu örneklendirmektedir.

Mert’in (2013: 370) yaptığı Türkçe öğretmen adaylarının dört temel dil becerisine yönelik metafor algılarının değerlendirildiği çalışma ile bu çalışma arasındaki ortak kategori “ihtiyaç” tır. Bu bağlamda iki çalışmanın benzerlik içerdiği söylenebilir. Bozpolat’ın (2015: 336) okuma becerisine yönelik oluşturulan metaforları ile bu çalışmanın benzerliği “yol gösterici olarak okuma” kategorisinde tespit edilmiştir. Ulusoy (2013: 16) ise sınıf öğretmeni adaylarının okuma becerisine ilişkin oluşturdukları metaforları belirlemiştir. Bu dört çalışma incelendiğinde; okuma becerisine yönelik olarak Mert’in 11, Bozpolat’ın 7, Ulusoy’un 9 kategori oluşturduğu görülmektedir. Bu çalışmada ise 10 kategori oluşturulmuştur.

Kitap kavramına yönelik zihinsel imgeleri araştıran Güneyli ve Akıntuğ (2012: 1782), Yakın Doğu Üniversitesi Rehberli ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü öğrencilerinin kitap algılarını incelemiştir. Bu araştırmada sadece %2 oranındaki katılımcı olumsuz görüş belirtmiş ve kitabın baskı yaratan bir öğe olduğunu ortaya koymuştur. Olumsuzluk içeren bulgu, yapılan bu çalışma ile de örtüşmektedir; çünkü Türkçe öğretmeni adaylarının da okumaya dair olumsuz görüşleri birbirine yakın orandadır (%2, 68).

Okuma, kitap, okuma algısı ile ilgili metafor oluşturmaya yönelik yapılan araştırmalar değerlendirildiğinde benzer sonuçlar olmakla birlikte farklı sonuçların da tespit edildiği görülmektedir. Genel olarak ele alınacak olursa; okuma bir ihtiyaçtır ve bilgiye ulaşma yoludur. Bu açıdan da en güvenilir kaynaktır; kişiyi geliştirir, bu gelişim nispetinde kişide değişikliklere yol açar.

Metaforlar, düşünce dünyasının gelişimine katkı sağlayan ürünlerdir. Mecaz, istiare, yan anlamlarıyla, kelimelere normal kullanımlarından farklı anlamlar yüklerler ve düşünce ufkunun gelişimine zemin oluştururlar. Bu açıdan bakıldığında ilkökul, ortaokul, lise ve üniversite düzeylerinde derslerde kullanılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Özgür düşünce, eleştirel düşünce ve kendini ifade etme gibi yönleriyle her ders için kullanılabilirler.

Ayrıca bu ve benzeri çalışmalarla bir olgu hakkında küçük cümlelerle, büyük anlamlar oluşturulabildiği için bir kavram hakkında tahmin edilenden çok daha geniş bilgilere ve o kavramla ilgili algılara ulaşılabilmektedir. Bu yönüyle de metaforlarla analiz yönteminden bilimsel çalışmalarda daha fazla istifade edilmesi önerilebilir.

Algılara yönelik metaforların kullanıldığı çalışmalarda sonuçların araştırmanın katılımcılarıyla paylaşılması ve tartışılması katılımcıların konuyla ilgili algılarını genişletmeye ve geliştirmeye olanak sağlar. Özellikle okumaya yönelik tutumların küçük yaşlarda olduğu göz önüne alındığında, öncelikli olarak bu tutumu oluşturacak olan anne-babaya ve öğretmenlere önemli görevler düşmektedir. Anne-baba ve öğretmenlerin de kitap okumayı bir alışkanlık haline getirmeleri önemlidir. Bu tür çalışmaların daha geniş çalışma grubu ve daha çok sayıda kişiye ulaşarak yaygınlaştırılması sonucu bireylerin kitap hakkındaki yargıları öğrenilerek olumsuz tutumların olumluya çevrilebileceği düşünülmektedir. Böylece ülkemizde kitap okuyan kişi sayısında artış sağlanabilir.

Kaynaklar

- Aydın, F. (2011). Üniversite öğrencilerinin çevre kavramına ilişkin metaforik algıları, *Doğu Coğrafya Dergisi*, 26, 25-44.
- Bahadır, E. (2016). *Metaphorical Perceptions of Geometrical Concepts by Secondary School Students Identified As Gifted and Identified As Non-Gifted*. International Online Journal of Educational Sciences, 8(1), 118-137 (H.W. Wilson).
- Barnes, T.; Duncan, J. (2006). *Writing worlds: discourse, text and metaphor in the representation of landscape*. Published by Routledge: Canada, USA.

- Bektaş, M.; Okur, A.; Karadağ, B. (2014). İlkokul ve ortaokul son sınıf öğrencilerinde metaforik algı olarak kitap, *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, 28 (2), 154-168.
- Bilgin, N. (2006). *Sosyal bilimlerde içerik analizi teknikler ve örnek çalışmalar*. Siyasal Kitabevi: Ankara.
- Bozpolat, e. (2015). Türkçe öğretmen adaylarının dört temel dil becerisine ilişkin metaforik algıları, *Turkish Studies*, 10-11, 313-340.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak Kılıç, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem A Yayınları: Ankara.
- Güneyli, A.; Akıntuğ, Y. (2012). Kitap kavramına ilişkin zihinsel imgeler (yakın doğu üniversitesi örneği). *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12(3), 1769-1790.
- Mert, E. L. (2013). Türkçe öğretmen adaylarının dört temel dil becerisine yönelik algılarının metaforlar aracılığıyla analizi, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6 (27), 357-372.
- Miles, B. M., Huberman, A. M. (1994) *Qualitative data analysis: An Expanded Sourcebook*. Second Edition. London: Sage.
- Ortony, A. (1993). *Metaphor and thought*. Cambridge University Press: Cambridge, United Kingdom.
- Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: sosyal bilimlerde yöntem bilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(11), 323-343.
- Saban, A. (2004). Giriş düzeyindeki sınıf öğretmeni adaylarının öğretmen kavramına ilişkin ileri sürdükleri metaforlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2, 135-155.
- Saban, A. (2008). Okula ilişkin metaforlar, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 55, 459-496.
- Sevim, O.; Veyis, F.; Kınay, N. (2012). Öğretmen adaylarının Türkçeye ilgili algılarının metaforlar yoluyla belirlenmesi: Atatürk Üniversitesi örneği, *Uluslararası Cumhuriyet Eğitim Dergisi*, 1 (1), 38-47.
- Tavşancıl, E. ve Aslan, E. (2001). *Sözel, yazılı ve diğer materyaller için içerik analizi ve uygulama örnekleri*. Epsilon Yayınları: İstanbul.
- Tiryaki, E. N.; Demir, A. (2016). Türkçe öğretmeni adaylarının yazma becerisine yönelik metaforik algıları, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13 (33), 18-27.
- TDK (2005). *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu: Ankara.
- TDK (2016). *Güncel Türkçe Sözlük*, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=METAFOR
- Ulusoy, M. (2013). Sınıf öğretmeni adaylarının Türkçe ve öğrenme alanları ile ilgili metaforları. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 14, 1-18.
- Yalçınalp, S. ve Aşkar, P. (2003). Öğrencilerin bilgi arama amacıyla interneti kullanım biçimlerinin incelenmesi. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 2 (4), 100-107.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Extended Abstract

Introduction

Despite the fact that listening and speaking are the skills that the individual brought from the birth and they start to fulfill their functions while in the mother's womb, reading and writing are the skills learned with a certain training later. Growing in certain maturity, a child is started to be guided in these skill areas, either individually or formally (with formal education). Having reading skill before writing, a child learns to be independent, because s/he is no longer dependent on others. He will be able to read whatever he wants by himself/herself. His/her reading skills that s/he improved step by step starting from the elementary school

can progress very quickly or very slowly. In this period, if s/he is gained a reading habit, s/he can be an individual who is eager to read and makes reading a part of his/her life; but if s/he cannot acquire this habit, s/he can continue his/her life as an individual who is always forced to read.

In the research, the views of prospective Turkish teachers towards reading have tried to be determined. These determinations have been made through metaphors. The word "metaphore" in French was transferred into Turkish as "*metafor*" and was explained by the word "*istiare*" which means "figure of speech". In the Actual Turkish Dictionary, it is expressed as metaphor.

There are two different metaphor approaches. First one states that metaphor is the most characteristics requirement of the creativity of language. And the second suggests that it provides basic and common ideas about the relationship between the world and the language . Because, metaphors are different than the normal usage of the words and focuses on connotations of the words. Metaphors can easily be applied to the social life and texts, since they are social and cultural productions. Sometimes, metaphors can be an important communication tool when the words are not enough and the expression needs to be strengthened. Metaphors (similes, figures of speech, imitations) are one of the most powerful mental tools that structures, directs and controls our thoughts about the occurrence and the process of the incidents. According to Boostrom, using a metaphor about teaching is not necessarily performing teaching with the way predicted in that metaphor, but it should be considered as discussing about education. From this point of view, using metaphors in education is a tool that will provide an environment for students to express themselves freely. The application performed in the study is this kind of application. The reading-related metaphors developed by students are the figures of speech or similes that they chose with their free wills. In addition, the phrases they use contain the applications towards telling terse words.

Method

This research, which was a qualitative study, was conducted in accordance with the pattern of phenomenology. The pattern of phenomenology which aims to research the cases that is known but can not be comprehended is an appropriate pattern for researching perceptions, trends and concepts. In the studies in which this pattern were used, data sources consist of individuals and groups who live the fact that the research focuses and can reflect that fact out . In the researches of phenomenology, data sources are individuals or groups who live the fact and the research focuses and can reflect this fact out. Since data analysis is towards to uncover what is lived in the researches of phenomenology, content analysis may be preferred for data analysis. This analysis may not reveal certain and generalizable results, but may demonstrate some examples and descriptions that will provide the fact to be defined better. It is important in this respect.

The study group consist of prospective Turkish teachers who were studying their 1st, 2nd,3rd, and 4th years at Marmara University Atatürk Faculty of Education Turkish Teaching Department in the spring semester of 2014-2015 academic year (n = 165). In the study, in order to determine the study group, easily accessible case sampling which is one of the purposive sampling method was used. In determining the study group, it was worked with prospective Turkish teachers who were responsible for the development of language skills. Total of 165 prospective Turkish teachers participated in the research including 106 (64.25%) females and 59 (35.75%) males.

In the evaluation of the obtained data, content analysis method was used in accordance with the qualitative research design. In data analysis done in the pattern of phenomenology, data analysis is carried out by content analysis in a way that reveals the meanings. In this research, content analysis which is one of the qualitative data analysis techniques was used. Content analysis is "a scientific approach that searches social reality by classifying the verbal, written or other materials' messages objectively and sistematically in terms of meaning and/or grammar, by converting them to the numbers and by making an inference.

Being specified which prospective teacher the obtained data belonged to (through his/her coded number, education type and gender), metaphors were analyzed. After these analysis, obtained categories were determined and direct quotations that were sourced the analysis were presented in the text. No changes were made on the given quotations. At the same time, the privacy of identity was taken into account, and quoted sources were enumerated. This section was tabulated and these headings were included: "student, grade level, metaphor, sample usage".

Findings

In this section of the study, the reading-related metaphors developed by prospective teachers were presented in tables. Metaphors obtained from the research were collected under 10 conceptual categories: Guiding , Closeness, Need-Necessity, Development-Expansion, Relaxing, Overwhelming, Habits-Continuity, Reflection, Freedom, and Curiosity. Metaphor statements were classified and interpreted according to these created metaphors. The obtained findings were supported by the students' opinions. The opinions of 165 people were taken in the study and as a result, 670 metaphors developed by prospective teachers were adopted.

Result and Discussion

In the conducted study, the reading-related metaphors developed by 1st, 2nd,3rd, and 4th year students of Marmara University Turkish Teaching Department in the spring semester of 2014-2015 academic year were analyzed. Those prospective teachers were seen to have put reading into the "need-necessity" category. 19.71% of the developed metaphors defined reading as a need. This category is followed by the category of "development-expansion" (13.89%). The categories of "freedom" (12.53%), "relaxing" (12.08%), "closeness" (11.35%), and "habit" (10.14%) are among the most preferred metaphor categories. As it was seen, reading was an important concept for prospective teachers and found a place in their lives with its positive effects. They stated that as reading, they met one of their important needs, they felt themselves free and relaxed, and they contributed to their own personal development. Also, reading was like a part of their lives and became a habit that continued constantly in their lives. Three other different categories were created other than these categories. And they were the categories of "reflection" (5.08%), "overwhelming" (2.68%) and "curiosity" (2.22%).

The only category that is considered negative is the category of "overwhelming". As can be seen from the examples in this category, reading is not as a hated concept, rather it is an action against storms that emerged in prospective teachers' spirits in line with what they learned as they read. The statements such as "reading is sadness, because your eyes open as you read", "reading is like a fire, because you get burnt as you read", "reading is like a two-way blade, because it hurts whether you read or not" exemplify this.

The common category between the study that was conducted by Mert (2013: 370) about metaphor perceptions of prospective Turkish teachers towards four basic language skills and this study is "need". In this context, it can be said that both studies include similarities. The similarity between Bozpolat's (2015: 336) metaphors created about reading skills and this study has been identified under the category of "reading as guiding". Ulusoy (2013: 16) also identified the metaphors created by the classroom teachers for reading skills. Comparing these four studies, it can be seen that Mert created 11, Bozpolat created 7 and Ulusoy created 9 categories about reading skills. In this study, 10 categories were generated.

Researching mental images towards the concept of the book, Guneyli and Akintug (2012: 1782) analyzed the "book" perceptions of the students who were studying at Near East University Department of Counseling and Guidance. In this research, only 2% of participants mentioned negative opinions and revealed that books were the items that created pressure. The finding that contained negativity was consistent with this conducted study. Because, negative opinions of prospective Turkish teachers about reading were close to each other (2%, 68).

Bektas, Okur and Karadag (2014: 165) analyzed the perceptions of elementary and secondary school final year students towards the concept of the book. When the two studies are taken together, the metaphors developed by prospective Turkish teachers seem to be different from the metaphors developed by primary and secondary school students. The major difference is the attitudes towards reading. It can be said that prospective Turkish teachers generally made reading into a part of their lives.
